

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Технологічний факультет

Кафедра технологій переробки та якості тваринництва

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КУПРІЯНЧУК ДМИТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК637.5:338.43

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ І ВІДГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ
ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В УМОВАХ ТОВ «ІВАШКІВКА»
НОВОГРАД- ВОЛИНСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Д.В. Купріянчук

Керівник роботи:
Дідух Микола Іллч
кандидат с.-г. наук, доцент

Житомир 2020

Висновок кафедри годівлі тварин і технології кормів

за результатами попереднього

захисту: _____

Протокол засідання кафедри годівлі тварин та технології кормів

№ __ від «__» _____ 2020 р.

Завідувач кафедри годівлі тварин та технології кормів

В.В Борщенко

«__» _____ 2020 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Купріячук Дмитро Володимирович** захистив

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання (підпис) (прізвище ,ім'я, по-батькові)

АНОТАЦІЯ

Купріяничук Д. В. Ефективність вирощування і відгодівлі молодняка великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Івашківка» Новоград-Волинського району Житомирської області – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 204 – Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Поліський національний університет, Житомир 2020.

В роботі розкриті особливості технологічних процесів з утримання та відгодівлі молодняка великої рогатої худоби в умовах ТОВ «Івашківка» Новоград- Волинського району Житомирської області

Встановлено, що в умовах господарства існуючий рівень годівлі, ступінь збалансованості раціонів за поживними речовинами зумовлює та впливає на кінцеві результати вирощування та відгодівлі тварин, зростають витрати кормів, м'ясо має низьку якість.

Ключові слова: тваринництво, молодняк ВРХ, годівля, продуктивність, раціони, ефективність.

ANNOTATION

Kupriyanchuk D.V. The efficiency of growing and fattening young cattle in the conditions of LLC "Ivashkivka" Novograd-Volyn district of Zhytomyr region

Qualifying work for a master's degree in 204 - Technology of production and processing of livestock products. Polissia National University, Zhytomyr 2020.

The paper reveals the features of technologies for growing and fattening young cattle in the conditions of LLC "Ivashkivka" Novograd-Volyn district of Zhytomyr region

It is established that in the conditions of economy the general level of feeding, balance of rations on all necessary substances to a large extent define results of cultivation and fattening of animals, forage expenses increase, meat has low quality.

Key words: animal husbandry, young cattle, feeding, productivity, rations, efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУР	8
1.1 Теоретичні та технологічні аспекти виробництва яловичини	8
1.2 Інтенсифікація вирощування та відгодівлі молодняку великої рогатої худоби.....	9
1.3. Основні системи вирощування і відгодівлі молодняку ВРХ, їх недоліки і переваги.....	11
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	14
2.1. Місце та умови проведення дослідження.....	14
2.2. Матеріал і методика дослідження.....	17
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	19
3.1. Інтенсифікація вирощування та відгодівлі молодняку великої рогатої худоби.....	19
3.2. Утримання та відгодівля молодняку ВРХ в умовах господарства.....	23
3.2.1. Годіля тварин в період вирощування та інтенсивної відгодівлі.....	25
3.3. Аналіз ефективності вирощування та відгодівлі молодняку великої рогатої худоби.....	28
3.4. Оцінка продуктивних якостей тварин різних порід.....	30
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУР	35

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Продукція тваринництва забезпечує населення високопоживними продуктами харчування, а також промисловість супутньою продукцією. Однією з найважливіших проблем розвитку даної галузі є кризовий стан м'ясного скотарства. В результаті ринкових реформ 90-х років минулого століття та останні 10-15 років в тваринництві відбулося різке скорочення виробництва всіх видів м'яса, при цьому в найважчому становищі опинилося виробництво яловичини.

Поряд зі скороченням чисельності худоби останніми роками, погіршилась якість забійного поголів'я. Середня маса однієї особини молодняку великої рогатої худоби, який реалізувався на м'ясо, зменшилася до рівня 70-х років. В порівнянні з докризового періоду зросло постачання на переробку некондиційних тварин.

І досі середньодобові прирости при вирощуванні і відгодівлі молодняку великої рогатої худоби залишається вкрай низькими. Крім того кондиційну вагу для реалізації велика рогата худоба набирає у віці в межах 30-35 місяців в порівнянні з рекомендованими 16-18 місяців при середньоінтенсивній технології вирощування. При цьому встановилися значні витрати кормів, майже удвічі більше норми. За таких наслідків це є однією з головних причин як низької якості м'яса так і високої затратності і збитковості виробництва яловичини. Ця проблема і визначає важливість і актуальність даного дослідження.

Метою випускної роботи є вивчення особливостей технології вирощування та відгодівлі молодняку великої рогатої худоби в господарстві та розробка основних напрямків її удосконалення.

Для виконання мети досліджень були поставлені наступні задачі:

- обґрунтування теоретичних основ технології виробництва яловичини;
- аналіз сучасного стану технологій утримання, вирощування та відгодівлі молодняку ВРХ в господарстві;
- аналіз та розрахунок ефективності виробництва яловичини;
- розробка основних напрямків удосконалення технології вирощування та відгодівлі молодняку ВРХ в господарстві.

Об'єкт дослідження – молодняк великої рогатої худоби та основні технологічні процеси його вирощування та відгодівлі.

Предмет дослідження – параметри технологій та ефективності виробництва яловичини.

Методи досліджень: в процесі виконання роботи були використані загальнонаукові методи досліджень, зокрема зоотехнічні, аналітичний, розрахунковий та статистичний.

Перелік публікацій автора за темою дослідження:

1. Дідух М. І., **Купріячук Д. В.** Особливості технології вирощування та відгодівлі бічків м'ясних порід в умовах ТОВ «Івашківка» Н-волинського району Житомирської області. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: науково-теоретичний збірник. Вид-во Поліський національний університет, 2020. Вип. 13. С. 24 – 26.

2. **Купріячук Д. В.** Роль і місце біологічно активних добавок при виробництві м'ясної продукції. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: науково-теоретичний збірник. Вид-во «Поліський національний університет», 2020. Вип. 13. С. 197 – 199 .

3. Дідух М. І., **Купріячук Д. В.**, Бугайчук О. В. Особливості інтенсифікації вирощування молодняку великої рогатої худоби. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: науково-теоретичний збірник. Вид-во «Поліський національний університет», 2020. Вип. 14. С. 135-136.

Практичне значення отриманих результатів наше дослідження дає можливість використовувати отримані результати з розробки основних напрямків удосконалення технології вирощування та відгодівлі молодняку ВРХ у навчальному процесі та рекомендувати окремі положення кваліфікаційної роботи господарствам Житомирської області з виробництва яловичини.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 40 сторінках комп'ютерного тексту, включає 8 таблиць та 5 рисунків, складається зі вступу, огляду літератури, матеріалу, методики, місця та умов проведення дослідження, результатів дослідження, висновків та списку використаної літератури, який включає 55 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1.ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Теоретичні та технологічні аспекти виробництва яловичини

Одним із основних напрямків збільшення ресурсів м'яса яловичини в Україні повинен стати прискорений розвиток інтенсивних ресурсозберігаючих технологій утримання та вирощування тварин м'ясного напрямку продуктивності, науково-обґрунтована система їх годівлі та ефективне використання генетичного потенціалу м'ясних порід.

Тому ефективність м'ясного скотарства в значній мірі залежить від правильного вибору породи для чистопородного розведення або використання в промисловому схрещуванні з урахуванням умов і можливостей господарства, джерел і структури кормової бази, системи утримання тварин, продуктивних якостей та напрямку ведення господарства.

В даний час інтенсивність вирощування молодняка в цілому по країні знаходиться в депресивному стані і потребує кардинальних змін. Сучасний стан такого положення у відгодівлі худоби обумовлено низкою об'єктивних причин, що мають системний характер. Це перш за все структурні диспропорції. Близько 70% поголів'я великої рогатої худоби сконцентровано в господарствах населення. Саме вони, а не спеціалізовані тваринницькі ферми, є основними постачальниками м'яса ВРХ на ринку.

По-друге, порівняно низька м'ясна продуктивність великої рогатої худоби. Так, у середньому середня маса яловичини з однієї туші забитої худоби в усіх категоріях господарств України становить 89 кг, в той час як в США – 124 кг.

По-третє, відсутність цілеспрямованої політики нарощування стада високопродуктивних спеціалізованих м'ясних порід. В результаті на забій йдуть поголів'я понадремонтного молодняка і вибракуване поголів'я дорослої худоби молочних і молочно м'ясних порід.

По-четверте, відсутність потужної кормової бази, здатної забезпечити повну реалізацію генетичного потенціалу худоби та незадовільної організації відгодівлі.

І на самкінець, недостатній рівень державної підтримки розвитку м'ясного скотарства. Часткове відшкодування вартості закуплених племінних телиць м'ясного напрямку продуктивності, будівництва та реконструкції фермерських комплексів є доступним обмеженому числу сільськогосподарських підприємств.

В даний час розвиток технічного прогресу дозволяє значно збільшити продуктивність худоби, скоротити терміни вирощування і відгодівлі, покращувати якість м'яса, знижувати витрати виробництва. Аналіз вітчизняного та світового досвіду дозволяє виділити декілька груп факторів, що впливають на інтенсифікацію вирощування ВРХ на м'ясо. А саме: технічний прогрес в області кормовиробництва і годівлі тварин, підвищенням продуктивності тварин в галузі племінної справи, укрупнення масштабів виробництва продукції тваринництва, спеціалізації на індустріальній основі.

Природно, що досягнення результатів всіх перерахованих вище факторів підвищення ефективності виробництва продукції скотарства, в даний час безпосередньо пов'язано з розміром виділених бюджетних коштів, пільгового оподаткування, інформаційного забезпечення тощо

Отже, підвищення інтенсивності вирощування худоби - найбільш ефективний шлях збільшення виробництва яловичини високої якості і рентабельності. Для цього в країні накопичено достатній досвід, є технологічні та економічні можливості.

1.2. Інтенсифікація вирощування та відгодівлі молодняку великої рогатої худоби.

На сьогодні найбільш актуальною проблемою для вітчизняного молочного і м'ясного скотарства є збільшення виробництва високоякісної і конкурентоспроможної яловичини, що визначає необхідність і значимість інтенсивного вирощування і відгодівлю молодняку великої рогатої худоби.

Досягти позитивного рішення даної проблеми можна за рахунок підвищення м'ясної продуктивності великої рогатої худоби і збільшення

поголів'я спеціалізованого м'ясної та помісного худоби, а також вдосконалення технологій вирощування і відгодівлі молодняку. Вітчизняний і зарубіжний досвід свідчить, що спеціалізація і інтенсифікація вирощування і відгодівлі молодняку великої рогатої худоби сприяють збільшенню виробництва високоякісного м'яса, підвищення маси туші і поліпшення техніко-економічних показників [13].

При цьому слід зазначити, що рівень і динаміка виробництва яловичини в значній мірі визначаються не стільки напрямком скотарства (м'ясне, молочне і комбіноване), скільки організацією, технологією та інтенсивністю використання поголів'я великої рогатої худоби.

Відомо, що найбільший вихід високоякісного м'яса отримують від спеціалізованих м'ясних порід і їх помісей.

Тому характерними тенденціями розвитку скотарства в різних країнах світу

є постійне підвищення продуктивності тварин, використання інтенсивних технологій вирощування і відгодівлі великої рогатої худоби м'ясних порід на базі використання збалансованих раціонів з високоякісних кормів і механізації всього технологічного процесу, що дозволяє підвищити економічну ефективність виробництва яловичини.

В даний час основна кількість м'яса в нашій країні проводиться за рахунок худоби молочних і комбінованих порід і їх помісей з тваринами м'ясної спеціалізації, і в найближчі роки, вона в структурі виробленої яловичини буде займати як і раніше значну частку. Багато дослідників відзначають, що спеціалізовані молочні породи в меншій мірі володіють відгодівельними якостями, ніж м'ясні. В зв'язку з цим необхідно повніше використовувати генетичні ресурси молочних, комбінованих і спеціалізованих м'ясних порід для отримання помісного молодняку з високим біологічним потенціалом по м'ясної продуктивності. В той же час, за даними вчених [2, 3, 4], від молочних і комбінованих порід при відповідному догляді, інтенсивному вирощуванні та відгодівлі можна отримувати високі

показники м'ясної продуктивності, які не поступаються спеціалізованим м'ясним породам.

Збільшення виробництва яловичини залежить від інтенсифікації вирощування і відгодівлі надремонтного молодняку в молочному скотарстві, хорошій організації відгодівлі дорослого вибракувати худоби та розвитку м'ясного скотарства. Тому розробка і вдосконалення технології вирощування і відгодівлі молодняку ВРХ є великим резервом збільшення виробництва і підвищення якості яловичини.

Наразі, для інтенсифікації виробництва продукції тваринництва і яловичини зокрема, вітчизняним сільгоспвиробникам перш за все необхідно скоротити терміни вирощування і відгодівлі молодняку великої рогатої худоби. Так, молодняк молочних і комбінованих порід великої рогатої худоби здатний на вирощуванні та відгодівлі досягати до 15-20-місячного віку живої маси 400-600 кг, мати високоякісні м'ясні туші масою 210-330 кг. Однак потенціал його м'ясної продуктивності використовується всього на 50-55% [4, 7, 8].

1.3. Основні системи вирощування і відгодівлі молодняку ВРХ, їх недоліки і переваги.

Технології вирощування і відгодівлі молодняку ВРХ різноманітні і залежать від багатьох чинників: напряму скотарства, типу ферм, земельних угідь, породності стада, рівня кормової бази тощо. Деякі науковці та практики вважають, що економічно вигіднішим є ведення інтенсивної зернової відгодівлі своїх тварин на високо концентратних раціонах і забивати їх через 10 - 12 місяців після народження. Проте фермерів практикують відправляти свій молодняк на дешеві пасовищні корми до періоду, коли тварини досягнуть річного віку і тільки тоді переходять на «фінішну» перед забійну відгодівлю тварин зерном протягом 1-3 місяці. Даний підхід сприяє відправленню тварини на забій в середньому в 16—18 місяців. Підприємець, у якого достатня кількість пасовищних угідь, може дозволити собі

відгодівлю худоби практично на пасовищі з додаванням фуражних культур , що дозволить відправляти тварин на забій у віці 18-24 місяці, коли вони стануть достатньо вгодованими. При цьому необхідно враховувати і те, що представники тварин різних порід набирають мають різну енергію росту, хоча найкращих поживних та смакових якостей м'ясо тварин набуває в період досягненням їм віку в два роки.

Таким чином, при вирощуванні молодняку на м'ясо виділяють такі системи: інтенсивну, помірну та екстенсивну.

. Всі дані системи вирощування і відгодівлі молодняку дозволяють отримувати тварин живою масою 400-450 кг. Розрізняються вони віком забою молодняку. Забій тварин в більш пізньому віці з меншою живою масою економічно не вигідний, так як веде до підвищення витрат і зниження виробництва яловичини.

Екстенсивну технологію застосовують при вирощуванні та відгодівлі худоби в господарствах з слабкою організацією кормової бази та відсутністю породистої худоби. Помірна система вирощування молодняку найбільш прижилася в більшості господарств зони молочно-м'ясного і молочно-скотарства, інтенсивна - на підприємствах, де добре організована кормова база.

Інтенсивна система заснована на максимальному використанні зелених кормів, сінажу, силосу, соломи при мінімальних витратах концентратів. При інтенсивній технології з повним циклом виробництва передбачається три технологічних періоду - вирощування, дорощування і відгодівлю молодняку великої рогатої худоби на спеціалізованих фермах і комплексах промислового типу з 15-20-денного віку до 13-14 місяців і реалізація тварин живої маси 420-450 кг.

На думку ряду дослідників, в сучасних умовах необхідно надавати першорядної важливості інтенсивному відгодівлі (з добовим приростом більш 1 кг) надремонтного молодняку до високих вагових кондицій - від живої маси 300-350 кг до 500-600 кг. На відгодівлі тварини набувають

значення м'ясних незалежно від їх приналежності до породи [4, 8, 9]. Прогресивна технологія виробництва яловичини повинна передбачати інтенсивне використання худоби, кормів, техніки, а також раціональну організацію праці тваринників, підвищення приростів і оплати корму, скорочення термінів відгодівлі.

Отже основні системи технологій вирощування і відгодівлі молодняка великої рогатої худоби та особливості виробництва яловичини залежать перш за все від господарсько-економічних можливостей господарств, особливостей породи наявної худоби, прийнятої системи утримання її, стану кормової бази, ветеринарно-санітарного благополуччя, а також наявності тваринницьких будівель, можливості їх реконструкції під промислову технологію та інші.

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Характеристика місця і умов виконання роботи

Дипломна робота виконувалась протягом 2019-2020 років на базі ТОВ «Івашківка» Новоград Волинського району Житомирської області, кафедри технологій переробки та якості продукції тваринництва Поліського національного університету.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Івашківка» створене в 2017 році на базі сільськогосподарського виробничого кооперативу "Новоград-Волинський заготівельно-відгодівельний кооператив". Розташоване господарство в однойменному селі Івашківка. Основний вид діяльності господарства за КВЕД-2010 – 01.42 - Розведення порід великої рогатої худоби та буйволів.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Івашківка» має чітку спеціалізацію сільськогосподарського виробництва. У тваринництві: м'ясний напрямок з вирощуванням молодняка ВРХ. У рослинництві: картопляно-зерновий напрямок з досить високим рівнем вирощування кормових культур (кукурудза на силос та багаторічні трави на сінаж).

На значних (біля трьох тисяч гектарів) сільськогосподарських площах в ТОВ «Івашківка» кожен рік отримують високі врожаї як зернових так і кормових культур. З цією метою в господарстві з успіхом використовують високоврожайні сорти та гібриди сільськогосподарських культур, застосовують комплекс біологічних систем захисту рослин від шкідливих організмів та бур'янів.

Територія господарства характеризується рівним рельєфом, ґрунтові води розташовані на глибині 2,0 метра, а в заболочених місцях 2,0 – 3,0 метра. На території господарства розташовані ґрунти підзолисті, дерново-підзолисті, місцями переходять у чорнозем.

Склад і структура земельного фонду господарства подані в таблиці 1.

Таблиця 2.1.

Склад та структура земельних угідь

Земельні угіддя	Роки		
	2017	2018	2019
Загальна земельна площа, га	3850	3850	3850
Всього с.-г. угідь, га	2586,25	2586,25	2586,25
З них : рілля	3240	3240	3240
сіножаті	23,4	23,4	23,4
пасовищ	17	17	17
лугів	458	458	458
Площа лісу, га	245	245	245

Як свідчать дані таблиці 1 загальна земельна площа сільськогосподарських угідь становить 3850 га і за три останні роки не змінилася. Сільськогосподарські угіддя становлять 2586,25 га, що є запорукою організації сильної кормової бази.

В нинішніх умовах господарство в рослинництві спеціалізується на вирощуванні зернових культур всіх видів, а в тваринництві – вирощування молодняку до двох років на м'ясо, що приносить господарству значні прибутки [2].

Незважаючи на економічні обставини, що склались в державі, в господарстві відмічається підвищення продуктивності тварин, що обумовлено високим рівнем годівлі та ефективним використанням кормів, про що свідчать дані (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники продуктивності та поголів'я тварин

Види тварин	Показники	Роки		
		2017	2018	2019
Молодняк ВРХ	Середньорічне поголів'я, гол.	1264	1260	1268
	Середньодобовий приріст, г	475	486	494
	Валовий приріст, ц	1732	1680	1780
	Реалізовано яловичини, ц	11591	11542	11600

В господарстві майже не збільшилось поголів'я бичків на відгодівлі. Відмічається також і підвищення валового виробництва яловичини.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Івашківка» має чітку спеціалізацію сільськогосподарського виробництва: м'ясний напрямок з вирощуванням молодняка ВРХ до двох років, а в подальшому – реалізація м'ясної сировини. Основний вид діяльності господарства – 01.42 - Розведення порід великої рогатої худоби та буйволів.

У ТОВ «Івашківка» Н.-Волинського району виробництво яловичини здійснюється в основному за рахунок відгодівлі та реалізації молодняка великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності, які пристосовані до певних кліматичних умов, не вимагають великих матеріальних вкладень і трудових витрат. З цією метою в господарстві використовують європейську симентальську породу (м'ясний тип, рис.2.1).

Рис 2. 1. Симентальська порода бугаїв в ТОВ «Івашківка»

Худоба цієї породи велика за розмірами, володіє міцним кістяком, добре розвиненою мускулатурою, особливо в тазостегнової частини, в області спини та попереку.

Також у господарстві є тварини голштинської чорно-рябої породи, але в меншій кількості.

Особливість масті, яка характерна симентальській породі - це кремово-бежеве забарвлення тварин та білі плями на нижній частині тулуба і на морді. Крім того представників даної породи білі повіки і рожеві носи. Роги у тварин симентальської породи часто підрізають, так як вони виростають великими і не завжди відповідають вимогам технології утримання.

Розведення тварин симентальської породи має два напрямки так їм притаманні ознаки як молочного, так і м'ясного типу.

Екстер'єр і розвиток породного складу тварин в господарстві поліпшується методом використання підбору основних промірів екстер'єрних особливостей та вагу тварин, які відносяться до першого класу і вище.

Молодняк цієї породи в переважній більшості міцної конституції з кріпким кістяком, добре розвиненим тулубом та з об'ємними і широкими грудьми.

Для підтримки породності стада в ТОВ «Івашківка» практикують штучне осіменіння корів, при цьому практикують ректо-цервікальний спосіб осіменіння Сперму закупають в ТОВ «Єрчики» Попільнянського району Житомирської області та фірмі «Генетика и селекція, ЧП» Полтавської області. Перед осіменінням корів і телиць сперму бугаїв-поліпшувачів розморожують.

Забезпечує повноцінну годівлю тварин наявна міцна кормова база, що є запорукою забезпечення високої продуктивності м'ясних тварин при мінімальних витратах праці та інших ресурсів.

Отже, в ТОВ «Івашківка» Новоград-Волинського району Житомирської області виробництво яловичини здійснюється в основному за рахунок реалізації молодняка ВРХ м'ясних порід, які пристосовані до певних кліматичних умов, не вимагають великих матеріальних вкладень і трудових

витрат.

2.2 Матеріали та методи досліджень

Основною метою роботи було проведення оцінки технологічних систем вирощування та відгодівлі молодняку ВРХ в ТОВ «Івашківка» Новоград-Волинського району Житомирської області

Матеріалом для досліджень під час виконання дипломної роботи було поголів'я молодняку великої рогатої худоби та технології їх утримання, вирощування та відгодівлі.

Враховуючи поставлену мету і завдання досліджень рух поголів'я молодняку великої рогатої худоби та інтенсивність його вирощування і відгодівлі в господарстві вивчалось на основі аналізу звітної документації за 2011-2019 роки, а саме форми № 24 - «Звіту про стан тваринництва», форми № 50 – «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств».

Особливості інтенсифікації вирощування та відгодівлі молодняку ВРХ вивчалися на основі аналізу технології виробництва яловичини в господарстві та дослідження різних елементів технології утримання і вирощування надремонтного молодняку.

Аналіз поживності та повноцінності раціонів годівлі тварин проводився за методиками зоотехнічного хіманалізу кормів та практичних рекомендацій за І.І. Ібатуллин [19].

При виконанні роботи в якості основних показників, що характеризують ефективність відгодівлі, визначали:

- живу масу при знятті тварин з відгодівлі, кг;
- приріст живої маси, кг;
- середньодобовий приріст, г;
- витрати кормів (корм. од. /1 кг приросту).

Для оцінки ефективності відгодівлі молодняку різних порід, зокрема симентальської та чорно-рябої був проведений експеримент, в якому вивчали

продуктивні властивості представників даних порід та основні показники забійних якостей бугайців.

Результати, отримані під час досліджень, обробляли методом варіаційної статистики за допомогою програм Microsoft Excel та «Statistica 6.1» за Н. А. Плохинским.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Зоотехнічна характеристика стада молодняку ВРХ на відгодівлі та дорощуванні

Продуктивність великої рогатої худоби значною мірою залежить від породи та типу тварин. В ТОВ «Івашківка» утримується основна порода тварин змішаного напрямку – Симентальська. Також у господарстві є тварини голштинської чорно-рябої породи, але в меншій кількості.

Симентальська порода великої рогатої худоби, що є основною в ТОВ «Івашківка» є однією з найстаріших порід сільськогосподарських тварин, що розводяться на території Європейського союзу. Розводити її почали ще в шістнадцятому столітті в центральній частині Швейцарії недалеко від річки Сімма, від неї й походить назва породи. Порода була виведена шляхом поліпшення місцевої породи, яка розводилася на даній території ще з V століття. Внаслідок клопітливої селекційної роботи виведена худоба високопродуктивного м'ясо-молочного напрямку.

Симентальська порода в Україні була виведені на основі поглинання методом схрещування місцевої сірої української породи з представниками даної породи зі Швейцарії з одночасним виведенням та розведенням помісей бажаного типу "в собі" [23].

Українська симентальська порода відрізняється міцною конституцією. Тварини даної породи мають грубувату велику голову з розвинутим широким лобом. Шерсть тварин жовто-білого кольору, м'яка і густа. Молодняк цієї породи в переважній більшості міцної конституції з кріпким кістяком, добре розвиненим тулубом та з об'ємними і широкими грудьми.

Особливою характерною властивістю корів симентальської породи є оптимальне поєднання молочного та м'ясного напрямку продуктивності, високого показника енергії росту, високої якості і повноцінності м'яса і молока.

Тварини цієї породи, особливо молодняк, має гарні відгодівельні властивості, забійний вихід м'яса сягає до 60 – 62%. Також слід відмітити що коровам сименталам характерна особливість мати високі показники продуктивності навіть до 12-14 років.

Наступна порода, яка розводиться в господарстві – українська чорно-ряба. В Україні порода виведена шляхом поглинального схрещування місцевих українських порід (особливо української білоголової) із голштиннами. Чисельність представників даної породи займає друге місце серед порід молочного напрямку продуктивності після червоної степової.

Масть тварин – ряба чорна з білим. Жива вага дорослих корів складає 600-700, бугаїв – 800-1100кг. Корови цієї породи характеризуються високою продуктивністю – 3,5-4,5 тис. кг молока в рік.

Молодняк даної породи відзначається високою енергією росту. Технологічна зрілість досягається в 16-18 місячному віці.

На сьогодні, для удосконалення продуктивності корів української чорно-рябої породи в сторону збільшення продуктивності до 6-7 тис. кг молока в рік, в ТОВ «Івашківка» використовують сперму бугаїв-поліпшувачів голштинської породи з продуктивністю матерів - 10 тис. кг. молока і більше.

Поголів'я і структура стада в господарстві. Значний вплив на формування виробничого напрямку галузі тваринництва в господарстві має структура стада (співвідношення статеві-вікових груп у стаді до загальної кількості), яка забезпечує безперервне і якісне відтворення та високу продуктивність тварин певного виробничого напрямку, прийнятому в господарстві.

Оскільки ТОВ «Івашківка» є спеціалізоване господарство з вирощування і відгодівлі молодняку то, звичайно, структура його стада формується в основному за рахунок корів та молодняку великої рогатої худоби.

В господарстві молодняк ВРХ на відгодівлі поповнюється за рахунок власного надремонтного поголів'я молодняку та поголів'я, яке закупляється в інших господарствах району і найбільше в ПП «Галекс-Агро» Новоград-волинського району. Дозвіл на завезення тварин на ферму дає головний ветеринарний лікар господарства

На ферму закупають клінічно здорових телят у віці 160 – 180 днів із господарств-постачальників, що повинно бути підтверджено ветеринарним свідоцтвом встановленої форми.

Поставка тварин здійснюється за планом-графіком, узгодженим керівниками господарства-постачальника і ТОВ «Івашківка».

Призначений для вивезення молодняк перед перевезенням завчасно відповідно до епізоотичної обстановкою відповідно до діючих інструкцій і настанов вакцинують проти паратифу та колібактеріозу, а також проти інших хвороб. Ці роботи виконують ветеринарні спеціалісти господарства-постачальника.

Відбір і прийом телят, які підлягають ввезенню в ТОВ «Івашківка», проводять ветеринарний фахівець і зоотехнік господарства безпосередньо на фермах господарства-постачальника. При цьому кожна тварина піддають клінічному огляду та термометрії. Телята слабкі, недорозвинені, з ознаками захворювання (кашель, виділення з носової порожнини, підвищена температура тіла і т.д.), а також з аномаліями в будові і розвитку копит, вибраковуються і відправленню на відгодівлю не підлягають.

Перед транспортуванням телят витримують протягом 3-5 годин на голодній дієті з метою профілактики шлунково-кишкових розладів і стресових явищ, які можуть проявлятися у тварин під час перевезення. Перевозять тварин спеціально обладнаним автотранспортом комплексу.

Прийом тварин на комплексі проводять в спеціальному приміщенні для прийому молодняку.

У відділенні прийому телят піддають поголового клінічного огляду з обов'язковою термометрією і санітарною обробкою, при якій волосяний

покрив тварин чистять щіткою, злегка зволоженою 1-процентним розчином хлорофосу, забруднені місця обмивають теплою водою, копита очищають від гною і обробляють з профілактичною метою одним з наявних деззасобів: 1 - 2-процентним розчином формаліну або 5 - 10-процентним розчином сульфату міді, або 0,5-процентним розчином їдкого натру. Тварини хворі або підозрілі по захворюванню, а також з підвищеною температурою тіла підлягають ізоляції.

Нову партію телят, що надійшла до господарства формують в групи в кількості не більше 50 – 60 голів і розміщують у вільному продезінфікованій блоці (секції) карантинного приміщення (перший період вирощування).

Таким чином щорічно господарство закупає біля 500 голів молодняка ВРХ.

Структура стада господарства за останні три роки наведена в таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Поголів'я і структура стада

Види тварин	Роки								
	2017			2018			2019		
	Факт. гол.	Умов. гол.	%	Факт. гол.	Умов. гол.	%	Факт. гол.	Умов. гол.	%
Корови	55	55	6,8	55	55	6,8	55	55	6,7
Молодняк ВРХ (симентали)	1234	740	91,2	1238	756	91,2	1252	761	92,3
Молодняк ВРХ (ч.-ряба)	30	18	2,0	22	13	2,0	16	7	1,0
Всього	1319	813	100	1315	811	100	1323	816	100

Аналізуючи дані таблиці 3.1 можна констатувати, що основне стадо господарства в 2019 році ТОВ «Івашківка» складалося із 55 голів корів та 1252 голів молодняку симентальської породи та 7 голів молодняку чорно-рябої породи, в структурі стада становило 6,7, 92,3 і 1,0 %, відповідно.

Протягом останніх три роки поголів'я корів залишалось незмінним, а поголів'я молодняку великої рогатої симентальської породи дещо

збільшилася (з 1234 до 1252 голів, або на 21 умовну голову), а поголів'я молодняку ВРХ чорно-рябої породи зменшилося з 30 до 16 голів.

За розвитком і екстер'єром стадо має характерну особливість, властиву тваринам молочно-м'ясного напрямку.

Осіменіння корів на фермі – штучне, із застосуванням ректо-цервікального способу. Сперму в господарстві закупають в ТОВ «Єрчики» Попільнянського району Житомирської області та фірмі «Генетика и селекція, ЧП» Полтавської області. Перед осіменінням корів і телиць сперму бугаїв-поліпшувачів розморожують

3.2 Утримання та відгодівля молодняку ВРХ в умовах господарства

Система тваринництва це обумовлений спеціалізацією господарства склад і співвідношення галузей тваринництва, а також сукупність технічних, технологічних і організаційних заходів щодо їх відання, що забезпечує високий рівень виробництва продукції з найменшими витратами праці і коштів на її одиницю.

У ТОВ «Івашківка» використовуються стійлово-вигульна система утримання молодняку. Основними елементами якої є:

- безприв'язне утримання худоби в приміщеннях з годівлею та вигулом в окремих загонах обладнаних кормовими майданчиками;
- організація відтворення стада з власного надремонтного молодняку та закупки телят в інших господарствах;
- вирощування та відгодівля для забою на м'ясо молодняку за інтенсивною технологією.
- застосування високоефективних форм організації та оплати праці.

Відповідно до даної системи в господарстві тварин круглий рік утримують в спеціалізованих приміщеннях, де використовують заготовлені заздалегідь корми. Виробничі процеси частково механізовані. Це більш

інтенсивна форма утримання худоби, відрізняється високою щільністю поголів'я на одиницю земельної площі, яка потребує великих витрат праці і коштів. Їх окупність зростає при збільшенні виробництва продукції.

На дорощування ставлять молодняк віком від 6 місяців власного відтворення та молодняку закупленого в ПП "ГАЛЕКС-АГРО".

Після цього бичків розподіляють по групах і утримують безприв'язно у групових станках по 50 голів до закінчення відгодівлі.

Технологія утримання тварин в господарстві показана на рисунку 3.1

Рис.3.1. Технологія утримання молодняку ВРХ в ТОВ «Івашківка» Н.- Волинського району.

Станки в приміщеннях для тварин обладнані суцільною підлогою з бетонним покриттям та дерев'яним покриттям у зоні відпочинку. В приміщеннях, в зоні відпочинку встановленні групові годівниці. Напування тварин здійснюється з автопоїлок, встановлених біля групових годівниць та окремо на вигульних загонах

Розмір кормового стола на вигульних площадках становить з розрахунку приблизно 0,5-0,7 м на одну голову з кормовим проїздом шириною біля 2,4 м для вільного проїзду кормороздавача.

Влітку тварини переважну частину доби знаходяться на вигулах. Взимку тварини знаходяться в приміщенні з вільним доступом до вигульних площадок

Вигули знаходяться поруч з приміщеннями і мають вільний доступ до них.

Вигульні майданчики на фермі знаходяться поруч з приміщеннями, обладнані кормовими столами з розрахунку 0,6 -0,7 м на одну голову.

Очищають майданчики від гнійних мас бульдозером в міру їх накопичення. При цьому молодняк заганяють у приміщення.

Отже, господарство, запровадивши стійлово-вигульне утримання молодняку ВРХ, має деякі переваги. Так безприв'язний спосіб утримання молодняку дозволяє збільшити на 30-50 % щільність розміщення худоби, а затрати на прибирання гною зменшити майже в два рази.

3.2.1. Годіля тварин в період вирощування та інтенсивної відгодівлі

У тваринництві одним з найбільш важливих технологічних процесів є годівля тварин. Організація повноцінної годівлі включає підготовку кормів до згодовування, їх доставка до тваринницьким фермам і роздача тваринам.

Потреба в кормах визначається виходячи з середнього поголів'я по статеві-віковими групами тварин і типу годівлі кожної групи у відповідність з її виробничим призначенням.

У господарстві використовується сіно-силосно-концентратний тип годівлі молодняку великої рогатої худоби.

Організація годівлі молодняку в господарстві має свою специфіку відповідно якої весь період поділяють на вирощування, дорощування і відгодівлю. Дорощування розпочинають з 6-8-місячного віку за живої маси 250–280 кг. Нормування повноцінності годівлі здійснюється на основі раціонів залежно від запланованого приросту живої маси. В раціонах тварин враховують кількість поживних речовин та їх співвідношення, так як у цей період відбувається інтенсивний ріст м'язової, кісткової і сполучної тканин.

Закінчують дорощування тварин у віці 12–14 міс при досягненні їм живої ваги 350–375 кг. Після того молодняк переводять на заключну відгодівлю строком на 2-3 місяці. Реалізують тварин щомісяця кількістю 25-30 голів при віці 14-16 місяців живою вагою 400-430 кг. Реалізацію молодняку у більш пізні строки в господарстві вважають економічно не виправданою.

Кормова база господарства дозволяє на високому рівні забезпечити тварин власними кормами.

Об'ємні корми заготовляють в оптимальні фази вегетації рослин в бетоновані наземні траншеї (рис. 3.2).

Рис 3.2. Заготівля кормів

Для поліпшення збереження поживних речовин використовують різні консерванти і добавки - хімічний консервант «АІВ-3 Плюс», біологічний препарат «Лактофід». Корми заготовлені в найкоротші терміни і укріті полімерною плівкою. Через місяць після закладки корми досліджували на вміст в них поживних речовин, макро- і мікроелементів. На підставі даних хімічного складу розраховуються раціони для сухостійних і дійних корів з урахуванням фактичної продуктивності

Роздача кормів в приміщеннях здійснюється за допомогою мобільного кормороздавача марки КТУ-10А (Рис. 3.2).

Спеціальний комбікорм, що готується в господарстві вводиться в кормову суміш. Рецептuru комбікорму є єдиною для всіх вікових груп і включає високобілкові концентровані корми, різні шроти, макуха і премікси.

Рис 3.2. Роздача кормів та видалення гною.

Для забезпечення повноцінності годівлі в господарстві розроблені власні комбікорми, до складу яких входять такі інгредієнти як кухонна сіль, карбонат кальцію (крейда), мононатрійфосфат, та дефіцитні мікроелементи.(кобальт, мідь, цинк, марганець та йод) у вигляді солей. В ролі наповнювача використовують різні дерті (пшенична, вівсяна, житня, кукурудзяна та їх суміші). Вищенаведені заходи сприяють організації повноцінної годівлі за розробленими в господарстві нормами згідно [19].

Якщо якість об'ємистих кормів висока, то середньодобові прирости можуть бути 500-600 г, при низькій якості – 400-500 г.

Під час вирощування та відгодівлі худобі згодують в основному силос, сінаж, сіно на долю яких припадає 75 – 90 % та 25 – 10 % на концентровані корми. Такі раціони годівлі забезпечують добові прирости

живої маси тварин від 700 до 900 г за витраті кормів 6 – 9,0 кормових одиниць. Структура раціонів годівлі молодняку в господарстві за різні періоду відгодівлю змінюється і залежить від природничо-економічних умов, якості об'ємистих кормів та віку тварин. Структура раціонів, що прийнята в господарстві представлена в таблиці 3.2

Таблиця 3.2

Структура раціонів для молодняку ВРХ в ТОВ «Івашківка» Н-
Волинського району

Вікова група тварин	Грубі корми	Соковиті корми	Концентровані корми
6 – 12 місяців	15 - 25 %	40 - 55 %	10-20 %
12 – 16 місяців	30 %	55 - 60%	10-15 %
16 – 18 місяців	30 %	45 - 60 %	10-25 %

Із даних таблиці 3.2 видно, що у господарстві при вирощуванні та відгодівлі молодняку ВРХ на м'ясо використовується напівінтенсивна система, яка передбачає одержання середньодобових приростів на рівні 700-900 г, при цьому тип годівлі залежно від якості об'ємистих кормів може, як правило, є малоконцентратним або напівконцентратним, де питома частка концентратів складає на рівні 10-25%.

3.3. Аналіз ефективності вирощування та відгодівлі молодняка великої рогатої худоби

Не дивлячись на період відгодівлі головним критерієм, що характеризує рівень її ефективності, є продуктивність тварин та економічна ефективність виробництва. За оцінками експертів, на продуктивність великої рогатої худоби найбільший вплив мають: забезпеченість тварин повноцінними кормами (35-40%), селекційно-племінна робота (20-25%), організаційна та ветеринарна практика (8-10%) [6, 22, 30].

Тому у процесі подальшого аналізу ми визначили забезпеченість поголів'я великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності господарства кормами, ефективність їх використання та вплив цих показників на продуктивність тварин. Результати аналізу та проведених розрахунків наведено в таблиці 3.3.

За нашими розрахунками в даному господарстві поголів'я м'ясної худоби в останні три роки забезпечене кормами на досить високому рівні. Так, потреба в кормах була забезпечена на 97,5 % в 2017 році, 98,2 % в 2018 році і 100,1 % в 2019 році.

Таблиця 3.3

**Витрати кормів при виробництві яловичини в ТОВ «Івашківка»
Н.-Волинського району Житомирської області**

Показники	Один. вим.	Роки		
		2017	2018	2019
Потреба в кормах: - всього	ц к.од.	6350	6570	6980
- витрати кормів на один. продукції	к.од.	9,6	9,8	9,2
Фактично витрачено:				
- всього	ц к.од	6190	6450	6990
- % до потреби		97,5	98,2	100,1
- витрати кормів на 1 ц приросту	ц. к.од.	11,6	10,8	10,4
- витрати кормів на 1 голову	ц к.од	21,66	21,24	21,46
- приріст на 1 ц к.од.		0,0834	0,0902	0,0960

За науково обґрунтованими нормативами витрата кормів на 1 ц приросту живої ваги в м'ясному скотарстві визначено на рівні 14 ц к.од. У нашому випадку витрати кормів на 1 ц приросту живої ваги склали в середньому 10,4 – 11,6 к. од., що на 2,4 – 3,6 к. од. менше рекомендованих норм. При цьому слід відмітити, що продуктивність тварин при менших затратах кормів дещо збільшується. Це говорить про поліпшення якості раціонів, підготовки і подачі кормів.

Отже, на нашу думку, перспективним напрямком ефективного розвитку м'ясного скотарства в ТОВ «Івашківка» є максимальна реалізація генетично потенційних можливостей тварин симентальської породи на основі інтенсифікації кормовиробництва, економічно обґрунтованого використання кормових ресурсів і організації повноцінної годівлі худоби. Відомо, що дефіцит кормів не дозволяє проявлятися позитивним спадковим якостям тварин [3].

3.4. Оцінка продуктивних якостей тварин різних порід.

Відомо, що продуктивність молодняку ВРХ значною мірою залежить від породи, породності та віку тварин. В ТОВ «Івашківка» порода тварин має суттєві відмінності у ефективності відгодівлі молодняку. Встановлено, що тварини різних порід характеризувалися різною продуктивністю. Так, до кінця відгодівлі жива маса бичків чорно-рябої породи досягла 381,3 кг, симентальської - 410,7 кг. Проте, тут необхідно врахувати, що постановочна жива маса була різною. Тому, природно, що за цей час вони збільшили свою живу масу. Середньодобовий приріст був досить високим у тваринах обох порід (таблиця 3.4).

Із даних таблиці видно, що найбільш високою живою масою при знятті з відгодівлі характеризувалися бички симентальської породи - 410,7 кг. Це на 29,4 кг (7,7%) більше ніж бички чорно-рябої породи.

Таблиця 3.4.

Ефективність відгодівлі бичків різних порід

Показник	Порода	
	Чорно-ряба	Симентальська
Жива вага бичків при постановці на відгодівлю, кг	205	226
Період відгодівлі, днів	270	270
Жива вага при знятті з відгодівлі, кг	381,3	410,7
Приріст живої маси, кг	175,5	184,4
Середньодобовий приріст, г	650	683
Витрати корм. одиниць на 1 кг приросту	8,9	7,9

У зв'язку з вищевикладеним, вважаємо, що більш ефективним показником відгодівлі худоби служить середньодобовий приріст живої маси і витрата корму на одиницю приросту.

За обома показниками перевагу мали тварини симентальської породи. Так їх середньодобовий приріст вище на 33 г (5,1%). Витрата кормів при відгодівлі бичків чорно-рябої породи нижче на 12,6%.

Таким чином, молодняк великої рогатої худоби симентальської породи на основних показниках відгодівлі має переваги над тваринами чорно-рябої породи. Залучення до відгодівлі бичків симентальської породи буде сприяти збільшенню середньодобових приростів молодняку на відгодівлі та зменшення витрат кормів на одиницю продукції.

Результати багатьох дослідників стверджують, що багато в чому ефективність виробництва яловичини залежить не тільки від рівня витрат і собівартості цієї продукції, а й від породи тварин.

В своїх дослідженнях ми вели розрахунок економічної ефективності відгодівлі бичків різних порід з розрахунку отримання додаткового приросту живої маси. Він підтвердив наші вище викладені припущення, що доцільніше відгодувати бичків симентальської породи (табл. 3.5). Рентабельність їх відгодівлі вище на 6,1% в порівнянні з бичками чорнорябої породи.

Таблиця 3.5.

Економічна ефективність відгодівлі бичків різних порід (на голову)

Показники	Породи	
	Чорно-ряба	Симентальська
Приріст живої маси, кг	175,5	184,4
Ціна реалізації приросту, грн./кг	40	40
Прибуток, грн	7020	7376
Витрати, грн	4965	5001
Чистий дохід, грн	2055	2375
Рентабельність, %	41,4	47,5

Таким чином використання для інтенсивної відгодівлі молодняку великої рогатої худоби симентальської породи позитивно позначається на основних показниках ефективності виробництва яловичини в ТОВ «Івашківка» Новоград-Волинського району Житомирської області

ВИСНОВКИ

1. ТОВ «Івашківка» приватне спеціалізоване підприємство з вирощуванням і відгодівлею молодняку великої рогатої худоби, яке знаходиться в с. Івашківка Новоград-Волинського району Житомирської області.

2. Товариство з обмеженою відповідальністю «Івашківка» має чітку спеціалізацію сільськогосподарського виробництва. У тваринництві: м'ясний напрямок з вирощуванням молодняку ВРХ. У рослинництві: зерново-картоплярський напрямок з досить розвинутим вирощуванням зернових культур.

3. У ТОВ «Івашківка» Н.-Волинського району виробництво яловичини здійснюється в основному за рахунок реалізації молодняку ВРХ м'ясних порід, які пристосовані до певних кліматичних умов, не вимагають великих матеріальних вкладень і трудових витрат. З цією метою в господарстві використовують європейську симентальську породу

4. Оскільки ТОВ «Івашківка» є спеціалізоване господарство з вирощування і відгодівлі молодняку то, звичайно, структура його стада формується в основному за рахунок корів та молодняку великої рогатої худоби.

5. В господарстві молодняк ВРХ на відгодівлі поповнюється за рахунок власного надремонтного поголів'я молодняку та поголів'я, яке закупляється в інших господарствах району і найбільше в ПП «Галекс-Агро» Новоград-Волинського району.

6. В2019 році ТОВ «Івашківка» всього в наявності було 55 голів корів та 1252 голів молодняку симентальської породи та 7 голів молодняку чорно-рябої породи, що в структурі стада становило 6,7, 92,3 і 1,0 %, відповідно.

Протягом останніх три роки поголів'я корів залишалося незмінним, а поголів'я молодняку великої рогатої симентальської породи дещо збільшилася (з 1234 до 1252 голів, або на 21 умовну голову), а поголів'я молодняку ВРХ чорно-рябої породи зменшилося з 30 до 16 голів.

7. У ТОВ «Івашківка» використовуються стійлово-вигульна система утримання молодняку. Основними елементами якої є безприв'язне утримання худоби в приміщеннях з годівлею та вигулом в окремих загонах обладнаних кормовими майданчиками. Відповідно до даної системи в господарстві тварин круглий рік утримують в спеціалізованих приміщеннях, де використовують заготовлені заздалегідь корми. Виробничі процеси майже всі механізовані.

8. У господарстві використовується сіно-силосно-концентратний тип годівлі молодняку великої рогатої худоби. Раціони годівлі молодняку складаються в основному силос, сінаж, сіно на долю яких припадає 75 – 90 % та 25 – 10 % на концентровані корми.

9. Поголів'я молодняку на відгодівлі за останні три роки забезпечене кормами на досить високому рівні. Так, потреба в кормах була забезпечена на 97,5 % в 2017 році, 98,2 % в 2018 році і 100,1 % в 2019 році. Витрати кормів на 1 ц приросту живої ваги склали в середньому 10,4 – 11,6 к. од., що на 2,4 – 3,6 к. од. менше рекомендованих норм.

10. В порівняльному аспекті ефективності відгодівлі кращими результатами характеризувалися бички симентальської породи. Їх жива вага при знятті з відгодівлі становила в середньому - 410,7 кг. Це на 29,4 кг (7,7%) більше ніж бички чорно-рябої породи.

СПИСОК ВИКОРИСТОНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Житенко П.В. Технология продуктов убоя животных. – М.% Колос, 1984. 237с.
2. Макаров В.А. Ветеринарно-санитарная экспертиза з основами технологии и стандартизации продуктов животноводства М., ВО «Агропромиздат» 199. 567 с.
3. Міхаленко В.Е. Товарознавство харчових продуктів, - М., 1989г.
4. Востриков Н.И., Доротюк Э.Н.. Промышленная технология мясного скотоводства. -М.: Россельхозиздат, 1980. -188с.
5. Габріелянц М.Л. Товарознавство м'яса і м'ясних товарів. –М., Економіка, 1974.
6. Востриков Н.И., Бельков Г.И., Туников Г.М. Технология производства говядины на промышленной основе. М.: Агропромиздат, 1988. –213с.
7. Чигринов Є.І., Прудников В.Г., Муравйов Л.Ф. Використання позаремонтних телиць молочних і комбінованих порід для виробництва яловичини по технології м'ясного скотарства. –Х.: ІТ УААН, 1998. 42с.
8. Доротюк Е.М., Прудніков В.Г., Іванущенко В.П., Шкурін Г.Т. Важливий резерв збільшення виробництва яловичини //Сільськ. вісн. Кіровоградщини. -1997. - №1-2. -С.10-13.
9. Шевченко М. Формування м'ясних якостей чорно-рябої худоби в різних умовах годівлі //Тваринництво України. –1997. -№11. –С.9-10.
10. Хоменко В.І. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва. К., «Сільгоспосвіта» - 1995, 630 с.
11. Довідник технолога по виробництву яловичини /В.М. Кандиба, В.П. Міненко, В.С. Лінник та ін. –К.: Урожай, 1982. –С.14-15.
12. Буркат В.П. Концептуальні підходи до формування галузі м'ясного скотарства //Тваринництво України. –1997. -№4. –С.9-11.

13. Вінничук Д.Т. М'ясне скотарство: аспекти галузі //Тваринництво України.- 1997.- №4.- С.15.
14. Товароведение и организация торговли продовольственными товарами /А.М.Новикова, Т.С. Голубкина, Н.С.Никифорова и др. -2-е изд., _М.: ПрофОбрИздат, 2002.- С.317.
15. Богуш А.А. Мясо, его переработка и хранение: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Ветеринарная медицина». - Минск.: Урожай, 1995. – 168 с.
16. Лысая Н.Г., Петя С.А. Пищевая ценность мяса и показатели его качества // Мясное дело. – 2005. - №6. – С. 22-23.
17. Доротюк Е.М., Прудніков В.Г., Гуменний В.Д., Хайгаєв І.А. Формування “ринку” м'ясних порід великої рогатої худоби в Україні і методи його раціонального використання //Вісник: Проблеми зооінженерії та вет.мед-ни: Зб.наук.праць ХЗВІ. Харків. –1998. Вип. 4 (1). –С.3.-5.
18. Рынок мяса и мясных продуктов Украины //Мясное дело. 2007, - №2. –С.8.
19. Власенко В.В., Береза І.Г. Технологія продуктів забою тварин. – Вінниця: Віноблдрукарня. -1999. -448с.
20. Алехина Л.Т., Большаков А.С., Бересков Г.Г. Технология мяса и мясопродуктов. –М., Агропромиздат. -1988. -123с.
21. Рогов И.А.. Общая технология получения и переработки мяса.- М.”Колос”, 1999. -165 с.
22. Кудряшов Л.С. Качественные особенности мясного сырья и его оценка //Мясное дело. 2004. - № 6. -С.4-8.
23. Доротюк Э.Н., Зубец М.В., Мирось В.В. Состояние породообразовательного процесса в мясном скотоводстве на Украине //Науч.-техн. бюл.- Х., УНИИЖ Лесостепи и Полесья, 1985. - №4. -С.7-10.
24. Доротюк Е.М. Раціональне використання генофонду м'ясних порід в Україні //Молочне і м'ясне скотарство: Міжвід. темат. наук. зб. -К.: Урожай, 1995. - Вип. 87. -С. 77-78.

25. Поляков П.Е. Совершенствование черно-пестрой породы -Л.: «Колос» (Ленинградское отделение), 1983
26. Ружевский А.Б., Модератов Н.Н., Опыт повышения жирномолочности черно-пестрого скота.-М: «Россельхозиздат», 1978
27. Прудніков В.Г. Шляхи інтенсифікації виробництва яловичини. –Х.: РВП «Оригінал», 1997. -190с.
28. Ружевский А.Б.Породы крупного рогатого скота», -М.: «Колос», 1980
29. Шалева О. М. Господарсько – біологічні особливості корів української чорно – рябої молочної породи різних виробничих типів в умовах Прикарпаття: Автореф.дис. канд..с.-г. наук. Львів, 2002.
30. Кандыба В.Н. Резервы повышения эффективности производства говядины //Животноводство. -1979. -№ 10. -С.19-20.
31. Мамчак И.В. Эффективность использования молодняку различных пород и помесей для производства говядины в зависимости от характера кормления: Автореф. дис... д-ра. с.-х. наук: 06.02.04 /Всесоюз. НИИ животноводства. - Дубровицы, 1988. -50 с
32. Кецелашвілі Д.В. Технологія м'яса і м'ясних продуктів / Д.В. Кецелашвілі // Навчальний посібник в 3-х частинах. Ч. 2. - Кемерово: Кемеровський технологічний інститут харчової промисловості, 2004 - 312 с.
33. Інструкція про порядок проведення оцінки якості м'ясо-молочних продуктів Затверджену Наказ Міністерства аграрної політики України 25.04.2006 N 213.
34. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ecolabel.org.ua/slovnuk/261-s.html>
35. Аганин А.В. Ветсанекспертиза м'яса (Ретроспективный контроль) // Ветеринарія 2008. - № 3. - С.57-60.
36. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продукції тваринництва /В.І.Хоменко,

В.М.Ковбасенко,М.К.Оксамитний та ін./ під ред. В.І.Хоменка-К.: Сільгоспосвіта.-1995-711с.

37. Ветеринарно-санітарна експертиза. Практикум. Навчальний посібник (перевидання) / Зажарська Н.М., Куцак Р.С., Бібен І.А., Кунєва Л.В. – Дніпро, 2017. – 193 с.

38. Гиря В.Н. Качество мяса у гибридов // Свиноводство. 2000.- Вып.46.-с. 35-38.

39. З харчових продуктів: Збірник / Укладачі: Є.А. Шевченко, В.С. Каліберда, В.І. Самотескул, С.М. Картавих. – Донецьк, 1998. – 346 с.

40. Дунаева Т.И., Мирошникова О.В. Определение доброкачественности мяса // Молочная и м'ясна промисленость. – 1999. - № 6. – С. 51-54.

41. Дяченко Д.В. Вопросы санитарии на мясоперерабатывающих предприятиях // Мясное дело – 2009 - №6 –с. 32-39

42. Житенко П.В., Устменко Л.И., Репин В.М. Организация убоя сельскохозяйственных животных.-М.: Россельхозиздат, 1980.-191с.

43. Інструкція по клеймуванню м'яса, затверджена наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини 03.07.01 №51 і зареєстрована у Міністерстві юстиції України 03.10.01 за №854/6045. [Електронний ресурс]. – Режим

доступа: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/TM002967.html

44. Закон України "Про вилучення з обігу, переробки, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції" від 14.01.2000 № 1393 – XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1393-14>

45. Закон України "Про охорону праці" від жовтня 1992 р. № 2694 – XII зі змінами від 15 травня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1397-11>

46. Закон України "Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини" від 23.12.97 № 771/97 – ВР, зі змінами внесеними

згідно із Законами № 2681 - III (2681 - 14) від 13.09.2001, ВВР, 2002, № 1, ст. 2; № 191 – IV (191 - 15) від 24.10.2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2004_11_18/Z970771.html

47. Захарченко Н. Свинарство от "А" до "Я" // Мясной бизнес. – 2006. - № 11. – С. 18-19.

48. Колос Ю.О., Демиденко В.М., Токарев М.Ф. Ветеринарно-санітарна експертиза. Набули чинності нові правила перед забійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарна експертиза м'яса та м'ясопродуктів // Сучасне птахівництво. – 2002. - № 1. – С.18-20.

49. Макаров В.А. Ветеринарно-санітарна експертиза харчових продуктів на ринках і в господарствах. М.: Колос, 1992. – 298 с.

50. Макаров В.А., Фролов В.П., ШукшишН.Ф. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продукції тваринництва за ред Макарова В.А.- М.: Агропромиздат.-1991.-463с.

51. Правила передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів тваринництва, затверджені наказом Державного комітету ветеринарної медицини України від 07.06.2002року №28 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 21.06.2002року за №524/6812. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0524-02>

52. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження загальних вимог до здійснення, переробки, утилізації, знищення або подальшого використання вилученої з обігу неякісної та небезпечної продукції" від 24.01.01 № 50. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/50-2001-%D0%BF>

53. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 червня 2002 року № 833 " Про затвердження Порядку відбору зразків продукції тваринного, рослинного і біотехнологічного походження для проведення досліджень".

[Електронний ресурс]. – Режим доступа:

http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/КР020833.html

54. УкрАгроКонсалт. Рынок мяса и мясных продуктов Украины // Мясное дело – 2009. -№8 – с.20-31.

55. Хоменко В.І. та ін. Практикум з ветеринарно-санітарної експертизи з основами технології та стандартизації продуктів тваринництва і рослинництва. – Київ: "Ветінформ", 1998. – 240 С.